

HÜQUQ VƏ SIYASƏT MÜSTƏVİSİNDƏ

TÜRKİYƏ KİV-İ VƏ BEYNƏLXALQ MEDIA İKİNCİ QARABAĞ MÜHARİBƏSİ HAQQINDA

Pərvanə İbrahimova*

Xülasə

Məqalədə Ermənistanın Azərbaycana qarşı əsassız ərazi iddiaları, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin tənzimlənməsi istiqamətində beynəlxalq təşkilatların fəaliyyəti, İkinci Qarabağ müharibəsi və aparıcı dünya mediasının fəaliyyəti təhlil edilir. Göstərilir ki, Dağlıq Qarabağın Ermənistan tərəfindən işğalı bütün dünyanın bildiyi həqiqət olsa da, münaqişəyə ikili yanaşma onun həllinin 30 il müddətində nizama salınmaması ilə nəticələndi. ATƏT-in Minsk Qrupu çərçivəsində həllini tapmayan Dağlıq Qarabağ konfliktinin 2020-ci il 27 sentyabr tarixində növbəti mərhələsinə qədəm qoymasından, qeyd edilən tarixdə Ermənistan silahlı qüvvələrinin hücumunun tərəflər arasında irimiqyaslı hərbi əməliyyatların başlaması ilə nəticələnməsindən, 44 günlük Vətən Müharibəsində Azərbaycanın təkə hərbi sahədə deyil, diplomatik arenada və informasiya müharibəsində də birmənalı qələbə qazanmasından bəhs edilir. Həmçinin İkinci Qarabağ müharibəsi dövründə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin dünyanın nəhəng media korporasiyalarına müsahibələri, Qərb mətbuatı və Rusiya kütləvi informasiya vasitələrinin əsasən birtərəfli mövqe nümayiş etdirmələri, müharibə ilə bağlı məlumatlarında jurnalistikanın prinsip və funksiyalarına əməl etməmələri təhlil edilir. Məqalədə habelə müharibə başlayan gündən obyektiv və həqiqətə söykənən mövqeyi ilə ölkəmizə tam və birmənalı informasiya dəstəyi verən Türkiyə mətbuatının, "Al-Jazeera" beynəlxalq telekompaniyasının ərəb xidmətinin məlumatları da nəzərdən keçirilir.

Açar sözlər: *Qarabağ, münaqişə, müharibə, beynəlxalq media, informasiya, fakt, müsahibə*

1991-ci ilin oktyabrında Azərbaycan Respublikası müstəqillik əldə edəndə artıq çoxdan Ermənistan Respublikasının ərazi iddiaları səbəbindən münaqişəyə cəlb edilmişdi. 1980-ci illərinin sonlarında Ermənistan beynəlxalq hüquq normaları və BMT nizamnaməsinin prinsiplərini kobudcasına pozaraq Azərbaycana qarşı əsassız ərazi iddiaları irəli sürmüş və elan olunmamış müharibəyə başlamışdı. Əslində, Azərbaycan ərazilərinin işğalı və erməni təcavüzkarlığı bir neçə il ərzində ortaya çıxan hadisə deyil, uzun illər riyakarcasına planlaşdırılan, sistemli və ardıcıl şəkildə həyata keçirilən siyasətin davamı idi. Ermənistanın ərazi iddialarına haqq qazandıran məlum havadarların saxta məlumatları əsasında «yalançı tarix» formalaşdıraraq Qafqazın bir çox ərazilərinin, o cümlədən də Dağlıq Qarabağın ermənilərə məxsus olması barədə uydurmaların aşkarlanmasında, tarixi və siyasi faktların üzə çıxarılmasında mətbuatın rolu, xidmətləri əvəzsizdir. Münaqişəyə münasibətdə mövcud olan mövqe fərqi daha çox Rusiya və Qərb mətbuatında özünü göstərmişdir. Lakin nəzərə almaq lazımdır ki, Rusiya və Qərb mətbuatının bu sahədə müsbət və ya mənfi roluna baxmayaraq, Azərbaycan mətbuatında məsələyə gerçək, biryönlü və əsaslandırılmış müna-

---

* siyasi elmlər üzrə fəlsəfə doktoru, Bakı Dövlət Universitetinin dosenti

sibət mühüm yer tutmuşdur. Problemlə bağlı ilkin mənbə rolunu oynayan qəzet səhifələrində gedən məlumatlar onun əsas mahiyyətini, inkişaf dinamikasını, münaqişədə olan tərəflərin və dünya dövlətlərinin məqsədlərini və onların reallaşdırılması yollarını dərinlən izləməyə, geosiyasi oyunçuları müəyyənləşdirməyə, münaqişə haqqında həqiqətlərin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması və ölkəmizin ədalətli mövqeyinin müdafiə edilməsinə imkan verir.

1988-1993-ci illərdə Ermənistanın hərbi təcavüzü nəticəsində Azərbaycan Respublikasının Dağlıq Qarabağ ərazisi və onun ətrafındakı 7 inzibati rayon işğal edilmişdi. Dağlıq Qarabağın 4,4 min kv.km ərazisi: Şuşa, Xankəndi, Xocalı, Əsgəran, Xocavənd, Ağdərə, Hadrut rayonlarının, 1992-ci il mayın 18-də 1875 kv.km ərazisi olan Laçın rayonunun işğalı ilə Dağlıq Qarabağ faktiki olaraq Ermənistanla ilhaq edilmişdi. Ermənistan silahlı qüvvələri tərəfindən işğal olunmuş Laçın, Kəlbəcər, Ağdam, Cəbrayıl, Füzuli, Qubadlı və Zəngilan rayonlarının itirilməsi nəticəsində Azərbaycan-İran sərhədinin 161 km-lik hissəsinin də Ermənistanın əlinə keçməsi ilə Azərbaycan ərazisinin 20 faizi itirildi, respublikadakı qaçqınların və məcburi köçkünlərin sayı 1 mln. nəfəri keçdi [8, s.841-843]. Ermənistanla və Dağlıq Qarabağdan azərbaycanlı əhəlinin deportasiyası və soyqırımını nəticəsində sosial-siyasi vəziyyət ciddi şəkildə pozulmuşdu. Münaqişənin ağır nəticələr verəcəyi təhlükəsi beynəlxalq ictimaiyyəti də narahat edirdi. Buna görə də Azərbaycan, ilk növbədə, beynəlxalq təşkilatlara müraciət etdi və İslam Konfransı Təşkilatı (İKT), Avropada Təhlükəsizlik və Əməkdaşlıq Təşkilatı (ATƏT) [12, s.86], Birləşmiş Millətlər Təşkilatı (BMT) [12, s.11] və Avropa Şurasına (AŞ) [5] üzv qəbul edildi. Azərbaycanda cəmiyyət və mətbuat da bu təşkilatlara böyük ümid bəsləyir, problemin həlli istiqamətində onların fəaliyyətini yüksək qiymətləndirirdi.

İslam Konfransı Təşkilatı münaqişənin ilk vaxtlarında və elə sonrakı bütün mərhələlərdə dövlət və hökumət başçıları səviyyəsində keçirilən zirvə toplantılarında ölkəmizlə bağlı aydın və ədalətli mövqə sərgiləyərək Ermənistanı təcavüzkar dövlət kimi tanıyan qətnamələrin müəllifi kimi tarixə düşmüşdür.

BMT Təhlükəsizlik Şurası Azərbaycanın ərazi bütövlüyü və sərhədlərin toxunulmazlığı, torpaqların qeyd-şərtsiz azad edilməsi, Dağlıq Qarabağ və digər ərazilərin işğal faktını təsdiq edən 822, 853, 874, 884 sayılı qətnamə qəbul etmiş, qurumun Təhlükəsizlik Şurasının sədri və Baş katibi müxtəlif illərdə Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü və suverenliyini təsdiqləyən bir sıra bəyanatlar yamışlar.

Avropada Təhlükəsizlik və Əməkdaşlıq Təşkilatı ilə əlaqələr, münaqişənin həlli məqsədilə yaradılmış Minsk qrupunun fəaliyyəti daim mətbuat tərəfindən təhlil edilmişdir. 1994-cü il dekabrında ATƏM-in Budapeştdə keçirilən Zirvə toplantısında beynəlxalq sülhməramlı qüvvələrin yaradılması və münaqişə bölgəsinə göndərilməsinin qərara alınması, ondan iki il sonra ATƏT-in Lissabonda keçirilən Zirvə toplantısında münaqişənin nizama salınması istiqamətində Prezident Heydər Əliyevin gərgin əməyi və diplomatik fəaliyyəti sayəsində qəbul edilmiş sənədin təşkilata üzv olan 53 dövlət tərəfindən müdafiə olunması münaqişənin tezliklə həllinə müəyyən ümidlər yaratmış, beynəlxalq reaksiyalara sə-

bəb olmuşdu [10, s.122]. Minsk qrupu həmsədrlərinin Dağlıq Qarabağın statusu da daxil olmaqla, bütün məsələlərə eyni vaxtda razılıq verilməsini nəzərdə tutan “paket” və münaqişənin mərhələlərlə nizama salınmasını nəzərdə tutan “mərhələli” (bu variantların hər ikisinə Azərbaycan tərəfi müsbət rəy vermişdi) həll variantlarından sonra ATƏT-in prinsiplərinə uyğun olmayan və sülh prosesinə zərər verən “ümumi dövlət” təklifinin irəli sürülməsi Budapeşt və Lissabon Zirvə toplantılarında qəbul edilən sənədləri şübhə altına almış, danışıqlar prosesində durğunluq yaranmış və quruma münasibət mənfiyə doğru dəyişmişdi [10, s.123]. Sənəd Azərbaycanın maraqlarına xidmət etmədiyindən və ölkəmizin əleyhinə yönəldiyindən Prezident Heydər Əliyev kəskin etiraz edərək bunun mümkün olmayacağını bildirmişdi. Münaqişənin nizamlanması istiqamətində yaranmış durğunluğu aradan qaldırmaq məqsədilə 1999-cu ildən etibarən Azərbaycan və Ermənistan prezidentlərinin birbaşa dialoqu başlamış, təkbətək və digər ölkələrin dövlət və hökumət başçıları, beynəlxalq təşkilatların nümayəndələrinin iştirakı ilə çoxsaylı görüşlər keçirilmiş, lakin konkret nəticə əldə edilməmişdir. Çünki bütün görüşlərdə beynəlxalq təşkilatların ikili mövqeyi normal təkliflər üzərində işləmək şanslarını azaltmışdır. 2007-ci ildə münaqişənin «mərhələli həll» variantı kimi başa düşülən «Madrid prinsipləri»nin [21, s.89] irəli sürülməsi ATƏT, onun Minsk qrupunun vasitəçiliyi ilə dialoq imkanlarının tükənmədiyini qənaətini formalaşdırsa da, irəli sürülən təkliflər reallaşmamış, sonrakı bütün danışıqlar nəticəsiz başa çatmışdır.

AŞ PA Ermənistandan hərbi qüvvələrini işğal etdiyi Azərbaycan ərazilərindən çıxarmasını tələb edən qətnamə qəbul etmiş, həmin qətnaməyə nəzarət üçün alt komitə yaratmışdır.

Birinci Qarabağ müharibəsindən ikinci Qarabağ müharibəsinədək olan müddətdə Azərbaycan bütün yüksək səviyyəli tədbirlərdə, dünyanın ən ali kürsülərində, beynəlxalq və regional təşkilatlarda, ikitərəfli və çoxtərəfli görüşlərdə ərazilərimizin işğalını fakt və sübutlarla təqdim etmişdir. Əslində, bu, bütün dünyanın bildiyi həqiqət idi, sadəcə münaqişəyə ikili yanaşma onun həllinin 30 il müddətində nizama salınmaması ilə nəticələndi.

ATƏT-in Minsk Qrupu çərçivəsində həllini tapmayan Dağlıq Qarabağ konfliktini 2020-ci il 27 sentyabr tarixində növbəti mərhələsinə qədəm qoydu. Qeyd edilən tarixdə Ermənistan silahlı qüvvələrinin hücumu tərəflər arasında irimiqyaslı hərbi əməliyyatların başlaması ilə nəticələndi, 44 günlük Vətən Müharibəsində Azərbaycan tək-cə hərbi sahədə deyil, diplomatik arenada və informasiya müharibəsində də birmənalı qələbə qazandı. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin dünyanın əsas informasiya resurslarına, nəhəng media korporasiyalarına müsahibələri, bəzən qərəzli, birtərəfli mövqə əks etdirən suallara təmkin, səbr nümayiş etdirərək tarixi fakt və dəlillərə söykənmiş cavabları ilə ölkəmizin haqq səsinə bir daha bütün dünyaya nümayiş etdirmiş oldu. Xüsusilə xalqa müraciətlərindəki informasiya maarifçiliyi, xarici jurnalistlərə verdiyi saysız-hesabsız müsahibələri tamamilə yeni informasiya siyasəti formalaşdırdı. Biz bunu Prezidentin ictimai fikrə ünvanlanan hər çıxışında, hər

müsahibəsində gördük [14]. Müharibə başlayan gündən etibarən aparıcı dünya mətbuatı, əsas informasiya resursları Dağlıq Qarabağla bağlı silsilə yazılara start verdi. Bütün formatlarda təqdim olunan materiallarda, təəssüf ki, qərəzli yanaşma obyektivliyi arxa plana keçirdi.

Qərb mətbuatı və Rusiya kütləvi informasiya vasitələri əsasən birtərəfli mövqe nümayiş etdirmiş, BBC müharibə ilə bağlı məlumatlarında jurnalistikanın prinsip və funksiyalarına əməl etməmiş, Dağlıq Qarabağı mübahisəli və ermənilərin çoxluq təşkil etdikləri anklav kimi təqdim edərək birtərəfli mövqe sərgiləmişdir. Aparıcı Ros Atkins təqdim etdiyi proqramda ABŞ, Rusiya və Fransanın təkidlərinə baxmayaraq, hər iki tərəfin “mübahisəli” ərazi olan Qarabağda münaqişəyə son qoymamalarından, məsələnin regional konfliktə keçəcəyi xəbərdarlığından danışmışdır [2].

İkinci Qarabağ müharibəsi dövründə Prezident İlham Əliyevin Almaniyanın ARD telekanalı və İngiltərənin BBC News telekanalına verdiyi müsahibələrdə də jurnalistin qərəzli yanaşması özünü göstərmişdir. ARD kanalının müxbiri Oliver Mayerin “Nəyə görə Qarabağ Azərbaycan üçün belə önəmlidir? Orada resurslar var, yoxsa bu, bir rəmzi məna daşıyır?” sualı müharibənin mahiyyətini təhrif etmək üçün istifadə olunan ritorika kimi qiymətləndirilə bilər. Suala Prezident İlham Əliyevin cavabı belə olmuşdur: “Elzas və Litarinje sizin üçün önəmlidir? Bavariya sizin üçün önəmlidir? Yaxud Reyn-Vestfaliya? Bu, bizim torpaqdır, beynəlxalq səviyyədə tanınan bizim ərazimizdir. Bu, resurslar məsələsi deyil. Əsas resurslar burada, Bakıdadır. Bu, ədalət məsələsidir, bu, milli qürr məsələsidir və bu, beynəlxalq hüquq məsələsidir. Beynəlxalq hüquq və bütün beynəlxalq ictimaiyyət Dağlıq Qarabağı Azərbaycanın ayrılmaz hissəsi kimi tanıyır. Biz ədaləti bərpa edirik və biz BMT Təhlükəsizlik Şurasının 27 il ərzində kağız üzərində qalan qətnamələrini icra edirik” [16]. Kanal müxbiri sualları ilə öz “həqiqətlərini” sübut etməyə çalışsa da, Prezident İ.Əliyevin tutarlı və sərrast cavabları sualın mahiyyətinin itirilməsi və qərəzi açıq-aydın hiss etdirməsi ilə nəticələnmişdir. O.Mayer, Bakıda Türk əsgərləri gördüyünü, onlarla danışdığını bildirərək yenidən söhbətin məğzini istədiyi məcraya yönəltməyə çalışsa da, Prezidentin müharibənin Bakıda olmadığı, türk əsgərləri əvəzinə alman əsgərlərinin də ola bilmə mümkünlüyünü diqqətə çatdırması növbəti dəfə qərəzli sualın mahiyyətini heçə endirmiş olur [16].

Prezident İlham Əliyevin “BBC News”ə müsahibəsində jurnalist oxşar mövqe sərgiləyir. Qərəzli suallarına kifayət qədər bitkin və tutarlı cavablar qarşılığında jurnalist məsələni başqa səmtə yönəldərək Azərbaycanda azad medianın, insan haqlarının, demokratik münasibətlərin olmaması ilə bağlı sual ünvanlayır. Prezident İlham Əliyev müxbirdən qeyd etdiyi məsələlərlə bağlı dəlil və sübut istəyir, WikiLeaks platformasının qurucusu Julian Assanjin jurnalist fəaliyyətinə görə girov saxlanıldığını, indi isə həbsxanada olduğuna diqqət çəkir: “Siz bu işlərlə məşğul olduğunuz halda, sizin azad mətbuat haqqında danışmağa mənəvi haqqınız yoxdur” fikirləri BBC müxbirinin əhvalını pozur [19]. İstifadə etdiyi təhrifin işə yaramadığını gören müxbir “Gəlin mövzumuza qayıdaq”

deyərək əsl mətləbə qayıtmalı olur.

Prezident İlham Əliyevin “CNN International” televiziya kanalının “Connect the World” verilişinə [17] və “Fox News” televiziya kanalına müsahibəsində [15] də oxşar yanaşmaya rast gəlinir. Ümumiyyətlə, CNN informasiya kanalı müharibəyə geniş yer ayırmışdır. Kanal “Ermənistanla Azərbaycan arasında mübahisəli bölgəyə görə qarşıdurmalar başlayır”, “Ermənistan və Azərbaycan mübahisəli bir bölgə üstündə toqquşur. Bilməli olduğunuz şey budur” araşdırmalarında konfliktlə bağlı hər iki tərəfin mövqeyini ortaya qoymuş, ancaq Qarabağı mübahisəli ərazi kimi təqdim edərək “Artsax” adlandırmışdır [20].

Böyük Britaniyanın Reuters informasiya agentliyi münəqişənin təqdimatında radikal mövqeyi ilə fərqlənmişdir. Thomson Reuters-in xəbər və media şöbəsi olan Reuters, hər gün bir milyardan çox insana çatan dünyanın ən böyük beynəlxalq multimedia xəbər provayderidir. Agentlik xəbərlərində Dağlıq Qarabağı Azərbaycandan ayrı tərəf kimi təqdim etmiş, onun separatçılarının Azərbaycanla döyüşdüyünü vurğulamışdır. 2020-ci il 28 sentyabr tarixində “Qarabağ Azəri qüvvələri ilə döyüşlərdə öldürülən daha 28 əsgərinin olduğunu söyləyir”, 2 oktyabrda “Dağlıq Qarabağ Müdafiə Nazirliyi daha 54 hərbi itki haqqında xəbər verir”, 14 oktyabrda “Azərbaycan prezidenti Azərbaycanın Dağlıq Qarabağdakı hərbi əməliyyatları davam etdirdiyini söylədi”, “Ermənistanın baş naziri Paşinyan deyir ki, Azərbaycanın bütün Dağlıq Qarabağı işğal etmək fikri var” başlıqlı xəbərlər buna sübutdur [22].

Rusiyanın kütləvi informasiya vasitələrinin əksəriyyəti (Rusiya 24, Rusiya 1, Dojd, Rusiya Bu gün, RBK kanalları, WarGonzo layihəsi) münəqişə ilə bağlı qeyri-obyektiv mövqə nümayiş etdirmişdir. Rusiyanın ən böyük dövlət informasiya agentliyi TACC-ın Qarabağ konfliktinin işıqlandırılmasında Ermənistan haqqında yazıları dominantlıq təşkil etmişdir. Belə ki, 27 sentyabr-1 noyabr tarixlərində 40 açıqlama Ermənistandan, 28 açıqlama Azərbaycandan alınmış, 31 yazı isə ümumi xarakterli olmuşdur. 3-10 noyabr tarixlərində 32 xəbər Ermənistanın, 3 xəbər Azərbaycanın mövqeyi ilə bağlı olmuş, 8 xəbər isə ümumi xarakterli açıqlama olmuşdur [22]. Bu informasiyaların və Rusiyanın ORT, RTR telekanallarının birtərəfli mövqeləri, xüsusilə təhlili proqram aparıcılarının Azərbaycana qarşı qərəzli mövqeləri ictimai narahatlıq yaratmışdır.

Qərb və Rusiya mətbuatından fərqli olaraq Türkiyə mətbuatı müharibə başlayan gündən obyektiv və həqiqətə söykənən mövqeyi ilə ölkəmizə tam və birmənalı informasiya dəstəyi vermiş, Şuşanın işğaldan azad edilməsi xəbərini “Qarabağın ürəyinə azadlıq” [9] başlıqlı manşet xəbəri ilə tirajlayaraq sevincini Azərbaycan əsgəri və xalqı ilə birlikdə yaşamışdır. Anadolu Agentliyi, “Hürriyyət”, “Milliyet”, “Sabah”, “Takvim” və digər populyar qəzetlər, əsas televiziya kanalları 44 gün müddətində birmənalı olaraq münəqişə ilə bağlı, obyektiv mövqə nümayiş etdirmiş, hazırladıqları materiallarda ədalətli yanaşma sərgiləmişlər.

Anadolu Agentliyi müharibənin ilk saatlarında "Azərbaycan cəbhəsi" başlığı ilə xəbər verməyə başlamış, 6 kəndin işğaldan azad olunduğunu elan etmiş [18], 44 gün ərzində cəbhə xətti, ölkədə baş verənlər, son hadisələr, terror hadi-

sələri, Gəncə, Bərdə, Tərtər və digər ərazilərə edilən raket hücumundan sonra şəhərin durumu kimi məlumatlar əsas mövzularından olmuşdur.

Prezident İlham Əliyevin Türkiyənin “TRT Haber”, “Haber Türk”, “A Haber”, “CNN-Türk”, “Haber Global”, NTV televiziya kanallarına verdiyi müsahibələr xüsusi qeyd edilməlidir. Müsahibələrin Azərbaycan həqiqətlərinin beynəlxalq aləmə çatdırılmasında böyük əhəmiyyəti olmuşdur.

Bununla belə, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin köməkçisi, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Administrasiyasının xarici siyasət məsələləri şöbəsinin müdiri Hikmət Hacıyev, Azərbaycan Respublikasının parlament üzvləri, politoloqlar fərqli informasiya resurslarının təqdim etdiyi verilişlərə qoşularaq həqiqətlərin dünya ictimaiyyətinə çatdırılmasında böyük əmək sərf etmişlər.

Birmənalı olaraq Ermənistan silahlı birləşmələri tərəfindən işğal edilən ərazilərimizin rəşadətli Azərbaycan ordusu tərəfindən azad edilməsində, ölkəmizin haqq səsinin beynəlxalq ictimaiyyətə çatdırılmasında Türkiyə mediasının böyük rolu olmuşdur. Müharibə başlayandan bitənə qədər Türkiyənin aparıcı kanalları həm də cəbhə bölgəsində olan müxbirlərinin təqdim etdiyi məlumatlar əsasında birbaşa xəbərlər vermiş, əsgərlərimizdən reportajlar hazırlamış, ermənilərin vandal, vəhşi simasını açmış, müxtəlif silah və sursatlardan istifadə edərək dinc əhalini qətlə yetirmələrini fakt, dəlil və sübutlarla bütün dünyaya təqdim etmişlər.

Türkiyə Cümhuriyyətinin Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğan, xarici işlər və müdafiə nazirləri, sırası vətəndaşlar, media birmənalı olaraq Azərbaycanın yanında olmuş, çıxışları və açıqlamaları ilə gündəm yaradaraq Azərbaycana öz mənəvi dəstəyini nümayiş etdirmişlər.

Prezident İlham Əliyev “CNN-Türk” televiziya kanalına verdiyi müsahibədə Türkiyənin Azərbaycan üçün güclü müttəfiq, tərəfdaş və qardaş ölkə olduğunu bəyan edərək bütün bölgələrdə Türkiyə və Azərbaycan bayraqlarının bir yerdə dalğalandığını, bunun əsl qardaşlıq, həmrəylik rəmzi olduğunu söyləyərək Azərbaycanı Türkiyə, Türkiyəni də Azərbaycan qədər dəstəkləyən ikinci ölkənin olmadığına diqqət çəkmiş, bunun böyük sərvət olduğunu söyləmişdir [4].

“CNN-Türk”ün müxbiri Fulya Öztürk Qarabağda baş verən hadisələri, xüsusilə, Tərtər, Bərdə və Gəncənin bombalanma anını canlı yayınlarla Türkiyə auditoriyası ilə yanaşı, bütün dünyaya çatdırmış, hadisə yerində Azərbaycan kanalları və rusdilli media orqanlarından savayı, amerikalı, ingilis jurnalistlərinin olmamasını dünya mediasının Azərbaycana qarşı qərəzli münasibəti kimi dəyərləndirmişdir. Gəncənin bombalanması anını təqdim edən F.Öztürkün dağıntılar altından çıxarılan balaca bir uşağın cansız bədəninə toxunması ilə bağlı söylədikləri sivil vətəndaşa qarşı erməni vəhşiliyinin bariz sübutu olmuşdur.

Doğru və operativ xəbər vermək devizi ilə çalışan "Haber Global" Azərbaycanın haqq işinə tam dəstək vermişdir. Döyüş bölgəsindən uzaq olan ərazilərin hücumu məruz qalması, Gəncədə törədlmiş terror hadisələrində valideynlərini itirmiş Sevil və Hüseyndən alınan müsahibə ilə həmin gecənin dəhşətləri uşaqların dili və şahidliyi ilə geniş arenaya təqdim edilmişdir. “Haber Global”

Vətən Müharibəsinin ilk anından cəbhənin ən qaynar nöqtələrində peşəkar və fədakar heyətlə Azərbaycanın haqlı səsini dünyaya çatdırmağa çalışmış, dünya nəhəngləri Reuters, "Al-Jazeera" də daxil olmaqla bir çox nüfuzlu agentliklərlə əməkdaşlıq etmiş, onları bəzi hallarda görüntülərlə təmin etmişdir. Kanalın direktoru Məhəmməd Gülməmmədov yazır: "Türkiyədəki xəbər mərkəzimiz və texniki heyətimiz gecə-gündüz, 24 saat böyük əzmlə və peşəkarlıqla canlı yayım həyata keçirdilər, bununla yanaşı Türkiyə telekanallarına konsalting xidməti verdilər. Əlbəttə ki, Vətən Müharibəsi Türkiyə və Azərbaycanı daha da yaxınlaşdırdı, qardaşlığımızı hər səpgidə, hər sahədə bərkitdi. Cənab Ali Baş Komandanımız İlham Əliyevin siyasi iradəsi və ordumuzun tarixi qəhrəmanlığı 30 illik həsrətə və utanca son qoydu! Bu tarixi anlara şahidlik etmək həyatımızın ən unudulmaz hadisəsi kimi yaddaşlarımıza həkk oldu. Ancaq bilməliyik ki, informasiya müharibəsi bitməyib və heç vaxt da bitməyəcək. "Haber Global" olaraq biz də Türk dünyasının səsi olmağa davam edəcəyik!" [7].

Gənc və perspektivli kanal olaraq Azərbaycanın haqq işinə dəstək verən "Haber Global" müharibədən sonra da informasiya savaşında həmrəylik nümayiş etdirmiş, Türkiyənin, eləcə də dünyanın aparıcı informasiya resursları ilə səmərəli əməkdaşlıq əlaqələri quraraq erməni vəhşiliyini beynəlxalq ictimaiyyətin diqqətinə çatdırmaqla bir tarix yazmışdır. Bu tarix Azərbaycanla Türkiyə arasında dostluq və qardaşlıq əlaqələrinə, əsrlər boyu bir-birilərinə dəstək olmalarına, Ulu Öndər Heydər Əliyevin müdrikcəsinə dediyi "Bir millət, iki dövlət", Türkiyə dövlətinin qurucusu Mustafa Kamal Atatürkün "Azərbaycanın sevinci bizim sevincimiz, kədəri bizim kədərimizdir" kəlamlarına, Prezident İlham Əliyev və Prezident Rəcəb Tayyib Ərdoğanın ölkələrarası dostluq-qardaşlıq münasibətlərinin əbədi və sarsılmaz olması istiqamətində səmərəli əməkdaşlığına söykənir.

Münaqişə ilə bağlı obyektiv mövqə sərgiləyən, hadisələri olduğu kimi təqdim edən bir sıra Şərq ölkələrinin kommunikasiya vasitələri sırasında Qətər Əmirliyinə məxsus "Al-Jazeera" beynəlxalq telekompaniyası ön sıralarda gəlmişdir. Dağlıq Qarabağ mövzusu "Al-Jazeera" auditoriyası üçün yad mövzu deyildi, çünki qurum təkcə Vətən Müharibəsi günlərində deyil, müxtəlif vaxtlarda münaqişə ilə bağlı fərqli formatlı materiallar təqdim etmişdi. "Al-Jazeera"-nin ərəb bölməsi materiallarının təhlili onu deməyə əsas verir ki, Dağlıq Qarabağ mövzusu qurumun prioritetləri sırasında olmuşdur.

13 il əvvəlki bir araşdırmada "Qarabağın yüksəklikləri" kimi təqdim edilən Dağlıq Qarabağ Azərbaycanın bölgələrindən biri, paytaxt Bakıdan 270 km qərbdə və təxminən 4800 kv.km əraziyə malik bölgə kimi qeyd edilmişdir. Dağlıq Qarabağın tarixi, iqtisadi qaynaqlar və insan fəaliyyəti, dağları və çayları, iqlimi, yol nəqliyyatı, əhalisi haqqında məlumat verilmişdir [1].

"Al-Jazeera" Vətən Müharibəsi başlayana qədər Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin tarixi kökləri, regionda toqquşan maraqlar, problemin həlli istiqamətində aparıcı dövlətlər və beynəlxalq təşkilatların fəaliyyətini təhlil etmiş, eyni zamanda, Aprel müharibəsi və Tovuz döyüşləri ilə bağlı materiallar təqdim et-

miş, bəzi araşdırmalarında AZƏRTAC informasiya agentliyinin xəbərlərinə istinad etmişdi. Qurumun Türkiyə müxbiri Zahir Əl-Baik Tovuz döyüşləri müddətində rəsmi Ankaranın məsələ ilə bağlı mövqeyini əks etdirən təhlili yazılar vermişdir. 2020-ci il 27 sentyabr tarixindən etibarən "Al-Jazeera" 44 gün ərzində davamlı olaraq münafiqəni diqqətdə saxlamış, fərqli materiallar, qaynar reportajlar təqdim etmişdir.

Vətən Müharibəsinin ilk günlərində "Al-Jazeera"nin Azərbaycana ezam olunmuş müxbiri Sinem Köseoğlu və Ermənistanda olan xüsusi müxbir Bernard Smith bir reportajda öz çəkdikləri süjetləri təqdim etmişdilər. Reportajlarda Qarabağın mübahisəli ərazi kimi təqdim edilməsi və etnik baxımdan orada ermənilərin üstün olması fikrinin səsləndirilməsi reportajın yanlışlarındanır.

"Qarabağda döyüşlərin alovlanması fonunda Ermənistan üçtərəfli zirvə görüşünün keçirilməsinin mümkünliyünü qəbul etmir, Azərbaycan isə döyüşlərin dayandırılması üçün şərt olaraq qarşı tərəfin işğal olunmuş ərazilərdən çıxması tələbini irəli sürür" başlıqlı məqalədə Füzuli, Cəbrayıl və Tərtər şəhərələrinə nəzarət etmək üçün tərəflər arasında qarşıdurmaların davam etməsi, Türkiyənin Azərbaycana dəstəyi, Ermənistan ordusunun Tərtər şəhərinə ağır artilleriya və raketlərlə intensiv hücumu və bütün bunların ölüm, yaralanma və maddi itki ilə nəticələnməsi kimi məsələlərə toxunulmuşdur. Azərbaycan ordusunun erməni qüvvələrinin əks hücumunu dəf etməsindən, Azərbaycan Müdafiə Nazirliyinin Ermənistan hərbi qüvvələrini hədəf alan videomaterialından bəhs edilmiş və erməni tərəfini bombardmanın mülki əhaliyə yönəltməkdə günahlandırmışdır [23].

"Al-Jazeera"nın növbəti materialı Prezident İlham Əliyevin bu telekanala verdiyi müsahibədə toxunduğu fikirlərə istinadən hazırlanmışdır. Azərbaycan Prezidenti doğru olaraq Ermənistanı bölgədəki gərginləşmə və münafiqənin davam etməsindən məsul tutmuş, "keçmişdə işğal etdiyi" əraziləri qorumağa çalışmaqda günahlandırmış, vəziyyətin gərginləşməsinin ilk səbəbini Ermənistanın sülh istəməməsində görmüşdür. Materialda BMT Təhlükəsizlik Şurasının qətnamələrindən, bu qərarların həyata keçirilməsini asanlaşdırmaq üçün yaradılan Minsk Qrupunun fəaliyyətindən də danışılmışdır [3]. Prezident İlham Əliyevin bu kanala müsahibəsindən sonra şəbəkənin saytlarında yayımlanmış materiallarda Azərbaycan dövlət başçısının söylədiyi fikirlərdən, Azərbaycanın hərbi sahədə artan qüdrətindən, Bayrakdar TB2, TB2s, İsgəndər M, kimi silahların müharibədəki tətbiqindən söhbət açılmış, həm Azərbaycan, həm Ermənistandan olan şərhçilərdən, həm də digər ölkədən olan beynəlxalq ekspertlərdən fikir alınmışdır.

Qurumun əməkdaşı Zahir Əl-Baik 44 günlük müharibə dövründə özünün bir neçə araşdırmasında Türkiyənin bu məsələdə mövqeyinə obyektiv baxış nümayiş etdirmişdir. "Ermənistan Qarabağın müstəqilliyini tanımağa hazır olduğunu elan etdikdən sonra... Azərbaycanın danışıqları bərpa etmək üçün şərtləri və həll məsələsində Türkiyənin mövqeyi" sərlövhəli yazıda Ermənistanın Baş naziri Nikol Paşinyanın "Dağlıq Qarabağ Respublikası"nın müstəqilliyini tanımağa hazır olması, Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevə istinadən ölkəsinin

Qarabağdakı "kritik" hərbi münaqişə mərhələsi bitdikdən sonra Ermənistanla danışıqlara qayıdacağını bildirməsi, Azərbaycan ordusunun Qarabağda həyata keçirilən əks-hücum əməliyyatının Azərbaycan torpaqlarının işğalına son qoyacağına inamı, Moskvanın Ermənistanın təhlükəsizliyi ilə bağlı öhdəliklərinin Qarabağa aid olmadığı, atəşkəslə bağlı Moskva danışıqları, Kremlin "9 oktyabrda Rusiyanın vasitəçiliyi ilə Azərbaycan və Ermənistan xarici işlər nazirləri Moskvaya məsləhətləşmələr üçün dəvət edildi" fikirləri əks olunur. Materialın sonunda qeyd edilir ki, sentyabrın 27-dən etibarən Azərbaycan 1992-1994-cü illərdə Azərbaycan-Ermənistan silahlı münaqişəsindən sonra Bakının nəzarəti itirdiyi (bitişik 7 ərazi və) Qarabağ bölgəsindəki erməni qüvvələri ilə mübarizə aparır. Bakı iddia edir ki, ordusunun hazırkı əməliyyatlarının məqsədi Ermənistan tərəfindən işğal olunmuş Azərbaycan ərazilərini geri qaytarmaqdır. İrəvan da öz növbəsində Bakını rəsmi olaraq "Qarabağ Respublikası"na qarşı təcavüzdə günahlandırır. Ermənistan, eyni zamanda, Türkiyəni Azərbaycanla yanaşı münaqişəyə birbaşa hərbi müdaxilədə suçlayır. Lakin Bakı və Ankara bunu inkar edir. Ankara ehtiyac duyarsa, Bakıya hər cür yardım göstərməyə hazır olduğunu təsdiqləyir [6].

Rusiyanın konfliktin həlli istiqamətində tutduğu mövqe, ümumən region dövlətlərinin, həmsədr ölkələrinin mövqeyi zaman-zaman "Al-Jazeera"-nin araşdırma mövzusu olmuşdur. Rusiya Prezidenti Vladimir Putinin Azərbaycan və Ermənistan XİN başçılarını məsləhətləşmələr üçün Moskvaya dəvət etməsindən sonra bütün diqqət rəsmi Moskvanın bu istiqamətdə fəaliyyətinə yönəlmiş, yerli və xarici mətbuat orqanları münaqişədə Rusiyanın mövqeyinə diqqət çəkmişlər.

Uzun müddət dünyanın tanınmış media orqanlarında çalışan Mansur Mirovəlev Dağlıq Qarabağ konfliktində Rusiyanın məqsədi və rolunu araşdırmışdır [13].

"Al-Jazeera" müxbir Məhəmməd əl-Bəqaliyə istinadən cəbhə xətti boyunca Ağdərə, Xocavənd, Füzuli, Hadrut, Qubadlı və Laçın bölgələrində şiddətli qarşıdurmaların davam etməsindən, Ermənistan ordusunun bölgənin yaxınlığında yerləşən Tərtər şəhərindəki bir qəsəbəni bombalaması nəticəsində bir nəfərin ölməsi və onlarla insanın yaralanmasından, ABŞ Dövlət katibinin Azərbaycan və Ermənistan xarici işlər nazirləri ilə görüşündən danışmış, atəşkəsə və ATƏT-in Minsk Qrupunun fəaliyyətinə diqqət çəkmişdir [11].

"Al-Jazeera" Azərbaycan əsgərinin Şuşa şəhərində səsləndirdiyi azan anının videosunun böyük əks-səda doğurmasına və sosial şəbəkə istifadəçiləri tərəfindən çoxsaylı paylaşımlar edilməsinə diqqət çəkərək Bakıda Şuşanın 28 illik işğaldan azad edilməsinin qeyd olunmasına da yer ayırmışdır.

"Al-Jazeera"-nin ərəb bölməsi materiallarının təhlili göstərir ki, bu korporasiya təkcə 44 günlük Vətən Müharibəsi günlərində deyil, müxtəlif vaxtlarda konfliktin tarixi kökləri və prosesin gedişi ilə bağlı araşdırmalar təqdim etmiş, əsasən obyektiv təhlilləri və yanaşmaları ilə seçilmişdir.

Belə nəticəyə gəlmək olar ki, İkinci Qarabağ müharibəsində xarici media-ya otuzdan artıq müsahibə verən Prezident İlham Əliyevə ünvanlanan sualların əksəriyyəti qərəz və ittiham üzərində qurulmuşdur. Xarici jurnalistlər, xüsusilə

Qərb mediası işğalçı Ermənistana Gəncə, Tərtər, Bərdə və digər ərazilərimizdə ballistik raketlərlə, kassetli bombalarla “Smerç”dən istifadə edərək terror törətmələri, istifadə edilən silahları haradan əldə etmələri ilə bağlı suallar vermək əvəzinə, məqsədi işğal edilmiş ərazilərini azad etmək olan Azərbaycana qərəzli yanaşması münaqişənin hansı səbəbdən 30 il müddətinə nizama salınmamasına bir daha aydınlıq gətirmişdir. Əsasən birtərəfli və qərəzli mövqe nümayiş etdirən Qərb mətbuatı və Rusiya kütləvi informasiya vasitələrindən fərqli olaraq, dost və qardaş Türkiyə mətbuatı Azərbaycana tam və birmənalı dəstək vermiş, informasiya savaşında ölkəmizin əsas səsi olmuşdur. Təqdim etdiyi materiallarda hər iki tərəfin mövqeyini əks etdirməyə çalışan “Al-Jazeera”nın bəzi araşdırmalarında Qarabağ mübahisəli ərazi kimi göstərilərsə də, ümumilikdə obyektiv mövqe sərgiləyərək həqiqətləri təqdim etməyə çalışmışdır.

İstinadlar:

1. Abdel Ati Məhəmməd. “Dağlıq Qarabağ: münaqişənin kökləri və həlli yolunda duran maneələr”. “Al-Jazeera”, 2008, 17 mart. <https://www.aljazeera.net/2008/03/17/%D9%86%D8%A7%D8%BA%D9%88%D8%B1%D9%86%D9%8A-%D9%82%D8%B1%D9%87-%D8%A8%D8%A7%D8%BA-%D8%AC%D8%B0%D9%88%D8%B1-%D8%A7%D9%84%D8%B5%D8%B1%D8%A7%D8%B9-%D9%88%D8%B9%D9%88%D8%A7%D8%A6%D9%82>
2. Atkins Ros. “Avoiding war in the Armenia-Azerbaijan conflict”. BBC, 2020, 2 oktyabr. <https://www.bbc.com/news/av/world-europe-54333089>
3. “Azərbaycan Prezidenti “Al-Jazeera”yə döyüşlərdən danışır... Qarabağdakı döyüşləri dayandırmaq üçün beynəlxalq çağırışlar edilir... Ərdoğan bölgənin azad olunmasının vacibliyini vurğulayır”. “Al-Jazeera”, 2020, 2 oktyabr. <https://www.aljazeera.net/news/politics/2020/10/2/%D8%B1%D8%A6%D9%8A%D8%B3-%D8%A3%D8%B0%D8%B1%D8%A8%D9%8A%D8%AC%D8%A7%D9%86-%D9%8A%D8%AA%D8%AD%D8%AF%D8%AB-%D9%84%D9%84%D8%AC%D8%B2%D9%8A%D8%B1%D8%A9-%D8%B9%D9%86>
4. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev “CNN-Türk” televiziyasına müsahibə verib. AZƏRTAC, 2020, 7 oktyabr. https://azertag.az/xeber/Azərbaycan_Prezidenti_Ilham_Aliyev_CNN_Turk_televiziyasin_a_musahibe_verib__YENILANIB_VIDEO-1606339
5. “Azərbaycanın Avropanın ayrılmaz hissəsi olduğunu sübut etməyə ehtiyac yoxdur”. “Azərbaycan” qəz., (2000, 29 iyun).
6. Əl-Baik, Zahir (2020, 9 oktyabr). “Ermənistan Qarabağın müstəqilliyini tanımağa hazır olduğunu elan etdikdən sonra... Azərbaycanın danışıqları bərpa etmək üçün şərtləri və həll məsələsində Türkiyənin mövqeyi”. “Al-Jazeera”, 2020, 9 oktyabr. <https://www.aljazeera.net/news/politics/2020/10/9/%D9%87%D9%84-%D9%8A%D8%AD%D9%84-%D8%A7%D8%B3%D8%AA%D8%B9%D8%AF%D8%A7%D8%AF-%D8%A3%D8%B1%D9%85%D9%8A%D9%86%D9%8A%D8%A7-%D9%84%D9%84%D8%A7%D8%B9%D8%AA%D8%B1%D8%A7%D9%81>
7. Gülməmmədov M. Twitter, 2020, 5 dekabr. <https://twitter.com/mammadgul/status/1335260858641952784?lang=da>
8. Həsənov Ə. Azərbaycanın geosiyasəti. Bakı, “Zərdabi LTD” MMC, 2015, 1055 s.
9. “Hürriyyət” qəz., 2020, 9 noyabr.
10. İbrahimova P. “ATƏT-in Minsk qrupu və “ikili standartlar””, Yeni medianın

humanitar aspektləri. H.Əliyevin 90 illik yubileyinə həsr edilmiş elmi-praktik konfransın materialları. Bakı, 2013.

11. “Qarabağda döyüşlər davam edir, Azərbaycan ordusu Ermənistanə məxsus tankların və istehkamların darmadağın edilməsinə dair açıqlama verir”. “Al-Jazeera”, 2020, 25 oktyabr.

<https://www.aljazeera.net/news/politics/2020/10/25/%D8%A7%D8%A7-210>

12. Qasimov M. Azərbaycan beynəlxalq münasibətlər sistemində. Bakı, Gənclik, 1996, 135 s.

13. Mirovalev M. “What role is Russia playing in the Nagorno-Karabakh conflict?”. Al-Jazeera. 2020, 19 oktyabr. <https://www.aljazeera.com/news/2020/10/19/is-russia-reduced-to-a-secondary-role-in-nagorno-karabakh>

14. Niftəliyeva K. “Azərbaycanın haqq səsinə dünyaya çatdırmaq örnəyi”. “Xalq qəzeti”, 2021, 12 yanvar.

15. “Prezident İlham Əliyev ABŞ-ın “Fox News” televiziya kanalına müsahibə verir”. APA, 2020, 25 oktyabr.

https://apa.az/az/xarici_siyaset/Prezident-Ilham-lyev-ABS-in-Fox-News-televiziya-kanalina-musahib-verib-612094

16. “Prezident İlham Əliyev Almaniyanın ARD televiziya kanalına müsahibə verir”. APA, 2020, 31 oktyabr.

https://apa.az/az/xarici_siyaset/Prezident-Ilham-lyev-Almaniyanin-ARD-televiziya-kanalina-musahib-verib-613140

17. “Prezident İlham Əliyevin “CNN International” televiziya kanalının “Connect the World” verilişində müsahibəsi yayımlanıb”. AZƏRTAC, 2020, 9 oktyabr.

https://azertag.az/xeber/Prezident_Ilham_Aliyevin_CNN_International_televisiya_kanalinin_Connect_the_World_verilisinde_musahibesi_yayimlanib_VIDEO-1609125

18. Rehimov R. “Azərbaycan Savunma Bakanlığı: 6 Köy Ermənistan İşgalindən Kurtarıldı”. Anadolu Ajansı. 2020, 27 sentyabr. <https://www.aa.com.tr/tr/azerbaycan-cephe-hatti/azerbaycan-savunma-bakanligi-6-koy-ermenistan-iscalinden-kurtarildi/1987215>

19. Salamov N. “TV tartışma programlarında çarpıtma unsurları: II. Karabağ savaşı (Ermənistan-Azərbaycan çatışması) örneği”. Atatürk Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü Gazetecilik ana bilim dalı. Doktora semineri çalışması. 2021.

20. Sullivan Rory və Hauser Jennifer. “Clashes break out between Armenia and Azerbaijan over disputed region”. CNN, 2020, 28 sentyabr. <https://edition.cnn.com/2020/09/27/europe/armenia-azerbaijan-tensions-nagorno-karabakh-intl/index.html>

21. Yəhyaqızı P. “Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin nizamlanması istiqamətində “Madrid prinsipləri” və Azərbaycan mətbuatı”, Ümummillə lider Heydər Əliyevin anadan olmasının 87-ci ildönümünə həsr olunmuş “Hüquq elminin aktual problemləri” (tezislər toplusu), Bakı, 2010.

22. Zahidqızı V. “İkinci Qarabağ Müharibəsi: Qərb və Rusiya Mediasının Yanaşması – TƏHLİL”. APA, 2020, 14 dekabr. https://apa.az/az/siyasi_xeberler/Ikinci-Qarabag-muharibesi-Qrb-v-Rusiya-mediasinin-yanasmasi-colorredTHLILcolor619554?fbclid=IwAR1p_CLnJmJvhD7tGA3O9DchXbqF2ORPJesQeP143n1mQ9x3sITYv7MCAHg

23. “525-ci qəzet”, 2021, 16 mart.

ТУРЕЦКИЕ СМИ И МЕЖДУНАРОДНЫЕ МЕДИА О ВТОРОЙ КАРАБАХСКОЙ ВОЙНЕ

Парвана Ибрагимова *

Резюме

В статье анализируются необоснованные территориальные претензии Армении к Азербайджану, деятельность международных организаций по урегулированию нагорно-карабахского конфликта, Вторая Карабахская война и деятельность ведущих мировых медиа. Утверждается, что, хотя оккупация Нагорного Карабаха Арменией является фактом, известным всему миру, двойственный подход к конфликту привел к тому, что его не удалось разрешить в течение 30 лет. Также о Нагорно-Карабахском конфликте, остававшимся неурегулированным в рамках Минской группы ОБСЕ, о переходе ситуации в новую стадию 27 сентября 2020 году, в котором нападение вооруженных сил Армении привело к развязыванию широкомасштабных боевых действий между сторонами, о безоговорочной победе в 44-х дневной Отечественной войне, не только в военной арене, но и в дипломатической арене, и в информационной войне. Также анализируются интервью Президента Азербайджанской Республики Ильхама Алиева, которые он давал крупнейшим мировым медиа-корпорациям во время Второй Карабахской войны, односторонняя позиция при освещении войны, а также несоблюдение принципов и функций журналистики западных и российских СМИ. В статье также рассматривается информация турецкой прессы, арабской службы международного телевидения Аль-Джазира, которые с начала войны оказали полную и недвусмысленную информационную поддержку нашей стране с объективной и правдивой позицией.

Ключевые слова: Карабах, конфликт, война, международные медиа, информация, факты, интервью.

TURKISH MEDIA AND INTERNATIONAL MEDIA ABOUT THE SECOND KARABAKH WAR

Parvana Ibrahimova **

Abstract

The article analyzes Armenia's groundless territorial claims against Azerbaijan, the activities of international organizations in the settlement of the Nagorno-Karabakh conflict, the Second Karabakh War and the activities of the world's leading media. It is stated that although the occupation of Nagorno-Karabakh by Armenia is a fact known to the whole world, the dual approach to the conflict has resulted in its failure to be resolved within 30 years. Since the Nagorno-Karabakh conflict, which remained unresolved within the OSCE Minsk Group, entered the next stage on September 27, 2020, the Armenian armed forces launched a large-scale military operation on September 27, 2020. It is also said to have won an unequivocal victory in the arena and in the information war. It also analyzes the interviews of the President of the Republic of Azerbaijan Ilham Aliyev to the world's largest media corporations during the Second Karabakh War, the one-sided position of the Western and the Russian media, and the failure to follow the principles and functions of journalism. The article also considers the information of the Turkish media, as well as the Arab service of the international television company Al-Jazeera, which has provided full and unequivocal information support to our country with an objective and truthful position since the beginning of the war.

Keywords: Karabakh, conflict, war, international media, information, fact, interview.

---

* доктор политических наук по философии, доцент Бакинского государственного университета

** Ph. D in Politics, Baku State University